IslamHouse.com

د اسلامي شریعت بشپړتیا
او د بدعاتو ستونزې

ویناوال: علامه محمد بن صالح العثیمین
ترجمه: لقمان حکیم حکمت

د اسلامي شريعت بشپړتيا

او دبدعاتو ستونزې

ويناوال : علامه محمد بن صالح العثيمين – رحمه الله–

ترجمه : لقمان حكيم حكمت

بسم الله الرحمن الرحيم

د ژباړن پیلیزه

الحمد لله رب العلمين ، ولاعدوان الا على الظالمين ، كالمبتدعة والمشركين ، والصلاة والسلام على سيد الانبياء والمرسلين ، محمد وعلى اله واصحابه اجمعين ، وعلى كل من سار بنهجه وتمسک بسنته الى يوم الدين.

اما بعد : په دين كې بدعت جوړول هغه موضوع ده چې خلكو ته يې بيان ډېر زيات اړين دى ، په دې موضوع خلک خبرول او هغه علماء چې په دې رنځ اخته دي د دين په دائره كې ورته ارشادات كول او ورته خطايي په ګوته كول ټول هغه څه دي چې اسلام د يو مسلمان په بل ثابت حق بللى دى .

دا چې د علامة محمد بن صالح العثيمين رَحِمَهُ اللهُ چاپ شوې مقاله واقعاً علمي ارزښت لري ، د بدعت متعلق په داسې بې مثاله علمي انداز مشتمله ده چې سارى نه لري ، د قواعدو په رڼا كې ، د ښه منطق او جالبې ګفتګو په بنسټ ډېره ښه ودانه محاضره ده ، زه په دې خوښ شوم چې د خپل ديني واجب په اساس يې پښتو ته وژباړم ، تر څو د عثيمين رَحِمَهُ اللهُ د تحقيق په بنسټ ابادې محاضرې ته د ليک په بڼه ورته په اسانه لاس رسى وشي .

په دې چې د كتاب خوند نور پسې هم اضافه شي ، د بدعت متعلق مې د سلفو صالحينو اقوال هم ترجمې ته ضميمه كړل تر څو داعي وكولاى شي د بدعاتو په رد كې له دغې اقوالو څخه استفاده وكړي .

د عثيمين رَحِمَهُ اللهُ د ژوند ، تعليم ، دندو او دعوتي پروګرامونه مې د هغه د مختصر ژوند ليک كې قلمبند كړي دي ، تر څو لوستوال وتوانېداى شي چې د شيخ رَحِمَهُ اللهُ علمي شخصيت او د هغه ذكاء وپېژني .

له يو پلوه خو به داعي د خپلو علمي شخصيتونو سره اشنايي هم پيدا کړي او له بل پلوه به يې له علمي تراث سره مينه هم په څو څو چنده شي ، او وبه پيژني چې د بدعاتو په رد او د نبي ﷺ د سنتو په تحفظ کې الله پلوه ديني علماوو څومره زيار ويستی او تر کوم حده يې د مبتدعينو مخه نيولې ده .

په اخر کې د رب کريم لايزال څخه سوال او عاجزانه ابتهال کوم چې ای الله زما څخه دا عمل قبول کړه ، ای الله زما دا عمل خالص ستا د رضا لپاره وګرځوه .

امين يا رب العلمين

د امام محمدبن صالح العثيمين رَحِمَهُ اللهُ د ژوند سوانح

د شيخ عثيمين رَحِمَهُ اللهُ په اړونده به ډېر کم او دګوتو په شمېر وګړي معلومات نه لري ،لري پرتې او نږدې سيمې د عثيمين رَحِمَهُ اللهُ په بالاترۍ او نېکو اخلاقو او د پياوړي علم ګواهي ورکوي ، د ګرد اسلامي قلمرو په خپل خپل ځايونو کې د هغه د علم نمونې شتون لري .

د سلفو صالحينو په پل دغه تللي شخصيت اون ايابه هستۍ چې خپل رښتنوني عزم او کلک ايمان يې مخ په وړاندې روان کړی و ، د دې په پل پل اخستنه هم د انسان د ژوند يوائخې نېکمرغي ده .

شيخ عثيمين رَحِمَهُ اللهُ چې د خپلې علمي پياوړتيا او د سمې روزنې ورکونې تر څنګ هغه د علم ، پوهې ، اخلاص ، رښتيا ، خاکسارۍ ، او د زهد او پرهېزګارۍ منل شوی سمبول او رښتونې نمونه هم وه .

محمد بن صالح العثيمين رَحِمَهُ اللهُ د قرانکريم په تفسير ، عقائدو ، فقه ، نبوي سيرت ، اصول فقه ، نحو ، او په نورو ديني علومو کې ډېرې ځانګړتياوې لرلې .

محمد بن صالح العثيمين رَحِمَهُ اللهُ هغه مبارکه او بابرکته هستۍ وه چې د زياتې مينې او محبت له مخه يې علم او پوهه د ځمکې پر مخ د بېلابېلو ځايونو ميشتو انسانانو د ژوند ژواک ديني او دنيوي د وړپېښو ستونزو د حل او فصل مصدر دی .

الله پاک دې محمد بن صالح العثيمين رَحِمَهُ اللهُ په جنت الفردوس کې د خپلو انبياؤ ، رښتينو خلکو ، شهيدانو ، او د نېکانو خلقو په ملګرتوب ونازوي .

امين

د محمد بن صالح العثيمين رَحِمَهُ الله نوم نسب او زوکړه

د محمد بن صالح العثيمين رَحِمَهُ الله اسم کنيه ابو عبدالله ، خپل نوم يې محمد او د پلار نوم يې صالح ، د نيکه نوم يې محمد او د ډر نيکه نوم يې سليمان و ، د قبيلې له نګاه او په نسبي شجره تميمي و .
زوکړه يې د سعودي عربستان د قصيم د ښار مربوط عنيزې کلي کې د هجري قمري کال له مخې په (۱۳۴۷) د رمضان د مبارکې مياشتې په (۲۷) کې شوې ده .

د محمد بن صالح العثيمين رَحِمَهُ الله علمي نشاطات

له کوچنيتوب پر مهال يې د لومړي ځل لپاره له مور طرفه نيېکه عبدالرحمن بن سليمان الدامغ رَحِمَهُ الله څخه قرانکريم په يادو ضبط کړ ، او بيا سمدستي يې د ليک لوست او ورسره د عربۍ ادب او د حساب د زده کړې په منظور دکلي مربوط نزدې روزنتون ته ولاړ ، او د تېر په څېر يې د حديثونو او فقه ، د اړتيا وړ متون حفظ کړ ، علامة عبدالرحمن ناصر السعدي رَحِمَهُ الله د خپلو تدريسي مهارتونو له مخې به خپل لويان شاګردان د ځېنو کوچنيانو په روزنه ګمارل ، دغه مهال د عثيمين رَحِمَهُ الله روزنه محمد بن عبدالعزيز المطوع رَحِمَهُ الله په غاړه واخسته .
د وخت په تېرېدو چې محمد بن صالح العثيمين رَحِمَهُ الله په توحيد ، فقه او نحو کې لومړي قواعد په خپل فهم کې راوستل ، د دې جوګه شو چې د علامه عبدالرحمن ناصر السعدي رَحِمَهُ الله په حلقه کې د درسونو د ضبط لپاره خپله حاضري ورکړي ، هغه و چې د خپل بيدار بخت او ويښ برخليک له مخې يې له علامه سعدي رَحِمَهُ الله څخه

تفسير ، حديث ، توحيد ، فقه ، اصول فقه ، فرائض ، او نحو په ښه توګه ياد کړل .
له دغې ځای څخه په څرګند ډول برېښي چې علامه سعدي رَحِمَهُ الله د رَحِمَهُ الله لومړی ښوونکی دی چې له دغې پاکي صفا علمي چينې څخه يې د لومړي ځل لپاره ګوټ وکړ .
علامه سعدي رَحِمَهُ الله د خپل تدريس په مهال په شيخ عثيمين رَحِمَهُ الله کې د چټکې زده کړې ، او د ښه علمي زيرکتيا نښې نښانې وليدې چې د شاګردۍ په دوران کې يې په خپلې حلقه کې د ښه ښوونکي په صفت وګمارو .
بيا يې له عبدالرحمن بن علي بن عودان رَحِمَهُ الله نه د ميراث علم يو ځل بيا په ځانګړي توګه هغه مهال واخست چې کله هغه د عنيزې د منطقې د قضاء په دنده وګمارل شو .

او شيخ عبدالرزاق عفيفي رَحِمَهُ الله نه يې په عنيزه کې د بلاغت ، نحو علوم او فنون په ښه توګه واخست .
بيا چې کله په رياض کې د المعهد العلمي پرانسته وشوه د خپلو ځينو مخلصو ملګرو په مشوره او د شيخ عبدالرحمن سعدي رَحِمَهُ الله سره په سلاه يې په نوموړي معهد کې التحاق وکړ ، او د (١٣٢٧) هجري قمري کال څخه راپيدېخوا يې په مذکوره معهد کې له نامتو او سترو پوهانانو څخه علمي استقادې وکړې ، د دغې نامتو علماوو د ليکې په سر کې علامه محمد الامين الشنقيطي ، شيخ عبدالعزيز بن ناصر بن رشيد ، شيخ عبدالرحمن افريقاي رحمهم الله شامل وو .
بيا يې له شيخ عبدالله بن عبدالعزيز بن باز رَحِمَهُ الله څخه صحيح البخاري ، فقه مقارن ، او نور علوم واخست ، چې ابن باز رَحِمَهُ الله يې دوهم اساسي استاذ او ښوونکی بلل کيږي .
د رياض علمي معهد له فراغت څه وروسته سمدستي د رياض د امام محمد بن سعود اسلامي نړيوال پوهنتون کې تر هغه پورې د شاګرد په توګه پاتې شو چې ورڅخه يې د ليسانس (بکالوريوس) برې ليک تر لاسه کړ .

د محمد بن صالح العثيمين رَحِمَهُ اللهُ علمي نشاطات او دندې

- وړاندې مو وويل چې علامه عبدالرحمن سعدي رَحِمَهُ اللهُ شيخ عثيمين رَحِمَهُ اللهُ د چټکې زده کړې او علمي زيرکتيا له کبله په (١٣٧٠هـ) کې د عنيزې په لوی مسجد کې د استاذ په صفت وګمارو ، او د رياض د علمي معهد تخرج او فراغت وروسته د عنيزې په علمي معهد کې په (١٣٧٤ هـ) کې د پياوړې ښوونکي په صفت د تدريس په دنده وګمارل شو .
- د علامه عبدالرحمن السعدي رَحِمَهُ اللهُ له مړيني وروسته په (١٣٧٦هـ) کې دجامع مسجد د خطابت او امامت ذيمه واريانې هم په غاړه واخستې ، او د سعدي رَحِمَهُ اللهُ په (١٣٥٩هـ) کې د دغې مسجد اړوند عنيزه کې د جوړې کړې مکتبې د تدريس دنده يې هم په غاړه لرله .

د خپل مرګ تر اخره سلګې پورې د دغې مکتبې مدرس و ، خو چې کله يې هم د ملک داخلي او خارجي شاګردان دې حد ته ورسېدل چې په مکتبه کې يې ځای پرځای کېدل له امکان څخه ووتل نو تدريس يې جامع مسجد ته نقل کړ .

- دعنيزې معهد د تدريس دندې ترڅنګ يې په رياض کې د امام محمد بن سعود اسلامي نړيوال پوهنتون کې د تدريسي منهج غړيتوب هم لرو چې ځيني منهجي ليکنې يې هم پدغه اړوند نوشته کړې دي .

هيره دې نه وي چې د عنيزې د علمي معهد تدريس يې د (١٣٩٨هـ) کال پورې وغځېد.

- د وفات تر اخرې سلګې پورې له (١٣٩٩هـ) څخه راپديخوا په قصيم کې د

اصول الدين په پوهنځي کې ورته د نامتو او د پياوړي استاذ په توګه ګوته نيول کېده .

- د ووړي په رخصتيانو کې به يې په مکي حرم او مدني حرم کې ګڼ شمير درسونه ورکول په ځانګړي توګه د حج او عمرې په موسمونو کې .
- د سعودي عربستان د داخلي علمي پلاوې غړيتوب يې هم درلود .
- د تليفون په کرښه به يې سعودي عربستان او په نورو ګڼ شمير هيوادونو کې علمي محاضرات هم وړاندې کول .
- په عنيزه کې د قرانکريم د ضبط د جمعيت د تاسيسي کال (١۴٠٥هـ) څخه تر مرګ پورې د رياست دنده هم په غاړه درلوده .
- د (١٣٩٨-١٣٩٩ هـ) او د (١۴٠٠هـ) د دوو کلنو په مهال د امام محمد بن سعود اسلامي په نړيوال پوهنتون کې يې د علمي مجلس غړيتوب هم درلود .
- په قصيم کې د اصول الدين د پوهنځي د رياست تر څنګ يې د شرعياتو د پوهنځي غړيتوب او عضويت هم درلود .
- له (١۴٠٧هـ)کال څخه راپدېخوا ده سعودي عربستان د هيئة کبار العلماء عضويت او غړيتوب يې د مړني تر اخرې سلګې پورې درلود .

د دغې چارو د سمبالو سره يې نور ديني او زړه پورې انساني نيکې رويې او شرعي وجايب هم ترسره کول ،هغه د فتوې ورکونکي او د خلکو تر منځ د راپېدا شو پېښنو دحل او د فصل په شمول د ديني ګټې وټې طرفدار هم وو ، هغه به هميشه خلک خاکسارۍ زهد او تقوىٰ ته هڅول .

هغه خپل ژوند د ژوند اړوند چارو باندې ويشلی و ،هغه به د قصيم د قاضيانو سره هفته واره غونډه کوله ، او په عنيزه کې به يې د امر بالمعروف او نهي عن المنکر د هيئت سره هم اوونيزه غونډه کوله چې به يې ورسره په دغې هکله تفصيلي خبرې اترې کولې .

د كلني مهال ويش له مخې به يې پخپل كور كې هفتوارې غونډې كولې ، او پخپل مسجد كې به يې مياشتينيزې علمي غونډې هم كولې ، او له خپلې منطقې څخه د باندې به يې په بېلابېلو كليزو غونډو كې برخه هم اخسته .

- په (۱۴۱۴هـ) كال كې يې د ملک فيصل نړيوال مډال تر لاسه كړ ، او مډال وركولو هيئت يې برياليتوب په راراوانو مذكوره نقطو كې څرګند كړ :

نوموړى د علماوو د رښتوني اخلاقو او د نېكې روېې حقيقي سمبول دى ، د زهد ، پرهيزګارۍ ، د پراخې سينې ، د حق په وينا قايم ، د عامو او خاصو مسلمانانو د مصلحت رښتوني لټونوال دى .

د نړۍ ګڼ شمير وګړو يې له علم ، تدريس ، فتوى او ليكنو څخه زياته استفاده كړې ده .

د نړيوالو اسلامي كانفرنسونواوغونډو كې زيات ګډونوال .

د فكر او سلوک له نګاه نه او په ښه انداز په ځانګړۍ توګه د الله پاک رښتني دين ته خلک رابلل .

د شيخ رَحِمَهُ اللهُ علمي جد جهد او نشاطات په لاندې نقاطو كې نچوړ دي

۱- له (۱۳۷۰هـ) كال څخه تر (۱۴۲۱هـ) كال پورې خپل ټول ژوند په تعليم او تعلم كې تېر كړ .

يعنې سمه نيمه پېړۍ نه هم زيات عمر يې اسلامي ښوونې ته وقف كړى و ، د عنيزې په منتطقه كې به هغه هره ورځ درس او تدريس كو .

۲- د حج په مواسمو كې او په ځانګړي توګه د رمضان د مياشت په مباركه مياشت كې به يې په دواړو حرمونو مكې او مدني كې اسلامي تعليماتو ښوونې كولې .

۳- د امام محمد بن سعود په اسلامي پوهنتون کې يې د تدريس دنده مخ په وړاندې هم بوويله .
۴- د تليفون په کرښه به يې د اسلامي مرکزونو له لارې د سعودي عربستان په داخل او خارجي مملکتونو کې درسونه ورکول .
د دغې ترڅنګ به چې کله هم يوې منطقې ته ولاړ ، هرو مرو به يې د منطقې ميشت خلکو ته علمي محاضرات وړاندې کول .
۵- هغه به هميشه خلکو ته د دې ايت په هکله زيات وعظ نصيحت کو چې ﴿ وَاعۡلَمُوٓاْ أَنَّكُم مُّلَٰقُوهُۗ ﴾ او بيا به يې ويل : د الله په ذات مې دې قسم وي ، که رښتيا هم مونږ د ويخ زړه او ضمير څښتنان واى ، نو دې ايت به زمونږ په نفسونو کې راسخ اثر کړى واى .
د دغې ترڅنګ به هغه هميشه د ژوند زياته برخه د علم لټونوالو ته ورکوله ، هغه به شاګردانو ته اسلامي توجيهات ، د صبر زغم تربيه ورکوله .
هغه به د عنيزې په منطقه کې په خپل مسجد کې د جمعې د مبارکې ورځ خطبې هم وړاندې کولې ، د هغه خطبې به له نورو شيوخو کرامو څخه ټولو اسلامي احکامو ته شاملې وې ، د هغه خطبې د الله پاک په خاص فضل او احسان تر نن ورځ پورې عملي اثار د خلکو په معاملاتو ، عباداتو کې په څرګند ډول برېښي .

د محمد بن صالح العثيمين رَحِمَهُ اللهُ صفتونه او مناقب

.: شيخ رَحِمَهُ اللهُ يوائحې دا نه چې په ښووني او روزني او د علمي محاضراتو په ورکونې يې بسنه کوله ، نا بلکې هغه په علم ، تواضع ، صبر او زغم ، او پرهيزګارۍ کې دومره ستر ارزښتناک سمبول و چې خلکو يې هم پل خپل کړی دی.

.: شيخ عثيمين رَحِمَهُ اللهُ د ژوند په مهال ويش ، علمي جدوجهد ، او د نيکو ښائسته اخلاقو باندې زيات شهرت لرو ، هغه به ګردو خلقو سره په کولاو تندې چې خوشحالې به پرې خوره وره وه مخامخ کېده ، د خلکو په زړونو کې به يې خوشحالي ننوسته .

.: شيخ عثيمين رَحِمَهُ اللهُ به په ځانګړې توګه ځوانانو ته زيات نصيحت او قابل قناعت وعظ کو ، د هغوی سره به يې د ژوند لحظات په قابو کې د راوستنې اړوند مناقشې کولې .

.: شيخ عثيمين رَحِمَهُ اللهُ د خپل ژوند په ګردو چارو کې د اسلامي شريعت تنفيذ لومړی اختيار و .

.: د ديني امانت ستره ننبه يې دا وه چې د پوښتنې په مهال به يې چټکه فتوی نه ورکوله ، هغه مهال چې به ورځخه پوښتنه وشوه نو لومړی به يې وويل : زه د مسئلې اړوند لږ سوچ کوم بيا به يې مدلل جواب وکړ.

.: د ناروغتيا په مهال هم د شيخ رَحِمَهُ اللهُ علمي عزيمت لکه د تېر په څېر پياوړی او په جوش خروش کې و ، د ورپيښې ناروغتيا له کبله چې کله د امريکې متحده ايالاتو ته د علاج لپاره ولاړ ، هلته يې هم امريکايي مسلمانانو ته زياتې علمي محاضرې تقديم کړې ، او د هغوی د جمعې د مبارکې ورځې امامت به يې کو.

بيا چې کله سعودي پلازيز ټاټوبي ته راستون شو ، خپل دعوتي مهم او پروګرام يې نور

هم مخ په وړاندې بوت ، چې وروسته ناروغي يې هيڅ مخه ونه نيوله .
بالاخره د دغې ناروغۍ له کبله يې خپل روح الله پاک ته د هغه د قضاء سره سم وسپارته ، الله دې د شيخ رَحِمَهُ اللهُ دغه هلې ځلې د هغه د منزلت د لوړتيا سبب وګرځوي .

د شيخ محمد بن صالح العثيمين رَحِمَهُ الله ليکني او اثار

شيخ رَحِمَهُ الله ډېر زيات علمي اثار او ليکنې لري چې د بېلګې په توګه يې د ځينو په لاندې ډول يادونه کوو :

۱ ـ ۴۸ سؤالا في الصيام .

۲ ـ ۶۰ سؤال و جواب في احکام الحيض .

۳ ـ احکام الاضحية والذکاة .

۴ ـ اسماء الله وصفاته و موقف اهل السنة منها .

۵ - الابداع في کمال الشرع و خطر الابتداع .

۶ ـ الاصول من علم الاصول .

۷ ـ الاعتدال في الدعوة .

۸ ـ الخلاف بين العلماء

۹ ـ الذکر الثمين .

۱۰ ـ الزواج .

۱۱ ـ الشرح الممتع علىٰ زاد المستقنع .

۱۲ ـ الضياء اللامع من الخطب الجوامع .

۱۳ ـ القواعد المثلىٰ في صفات الله واسمائه الحسنىٰ

۱۴ ـ القول المفيد علىٰ کتاب التوحيد .

۱۵ ـ اللقاء الشهري .

۱۶ ـ المداينة .

۱۷ ـ المنتقى من فرائد الفوائد .

١٨ –المناهي اللفظية .
١٩ –المنهج لمريد العمرة والحج .
٢٠ –بحوث و فتاوىٰ في المسح علىٰ الخفين .
٢١ –تسهيل الفرائض .
٢٢ –تعاون الدعاة و اثره في المجتمع .
٢٣ –تعليق مختصر علىٰ كتاب لمعة الاعتقاد .
٢٤ –تفسير العلامة محمد العثيمين .
٢٥ –تقريب التدمرية .
٢٦ –تلخيص فقه الفرائض .
٢٧ –جلسات رمضانية ١٤١٠-١٤١٥هـ .
٢٨ –حقوق دعت اليها الفطرة و قررتها الشريعة .
٢٩ –حكم تارك الصلاة .
٣٠ –دروس و فتاوىٰ الحرم المدني لعام : ١٤١٦هـ .
٣١ - رسالة الحجاب .
٣٢ –رسالة في الدماء الطبيعية .
٣٣ –رسالة في القضاء والقدر .
٣٤ –رسالة في سجود السهو .
٣٥ –زاد الداعية .
٣٦ –شرح الاربعين النووية .
٣٧ –شرح التدمرية .
٣٩ –شرح العقيدة السفارينية .
٤٠ –سرح العقيدة الواسطية .

۴١ –شرح الفية ابن مالك .
۴٢ –شرح منظومة البيقونية في مصطلح الحديث .
۴٣ –شرح ثلاثة اصول .
۴۴ –شرح حديث جابر في صفة حج النبي - صلى الله عليه وسلم - .
۴۵ –شرح دعاء قنوت .
۴۶ –شرح رياض الصالحين .
۴٧ –طهارة المريض و صلاته .
۴٨ –عقيدة اهل السنة و الجماعة .
۴٩ –فتاوى اركان الصلاة .
۵٠ –فتح رب البرية بتلخيص الحموية .
۵١ –فصول في الصيام والتراويح والزكاة .
۵٢ –فقه العبادات .
۵٣ – كيف تؤدي مناسك الحج والعمرة .
۵۴ –لقاء الباب المفتوح .
۵۵ –مجالس شهر رمضان .
۵۶ – مجموع فتاوى ورسائل الشيخ العثيمين .
۵٧ – مجموعة اسئلة تهم الاسرة المسلمة .
۵٨ –مختصر مغني اللبيب عن كتاب الاعاريب .
۵٩ – مصطلح الحديث .
۶٠ – مطوية نبذ في الصيام .
۶١ – مكارم الاخلاق .
۶٢ – من الاحكام الفقهية في الطهارة و الصلاة و الجنائز .

٦٣ - من مشكلات الشباب .

٦٤ –مناسک الحج و العمرة و المشروع في الزيارة .

٦٥ – منها ج اهل السنة و الجماعة في العقيدة والعمل

٦٦ –نبذة في العقيدة الاسلامية .

٦٧ –اخطاء يرتكبها بعض الحجاج .

٦٨ –تعليق العثيمين على صحيح البخاري .

٦٩ –شرح باب صفة الصلاة من الزاد .

٧٠ –شرح كتاب الصوم من بلوغ المرام .

٧١ –رسالة في البيع .

٧٢ –قواعد في الاملاء .

٧٣ –مجموعة رسائل ملحقة بكتاب العلم .

٧٤ –منظومة في القواعد والاصول .

د شيخ عثيمين رَحِمَهُ اللهُ مړينه

د (١٣٢١هـ) کال د شوال د مياشتي په پنځلسمه نېټه د چارشنبې په ورځ مازديګر ناوخته د شيخ رَحِمَهُ اللهُ د مړيني خبر لومړی د سعودي عربستان د مشهور ښار جدې نه خپور شو .

د شيخ عثيمين رَحِمَهُ اللهُ دغې اعلان هر فرد نارينه او زنانه ، هركور، هر كلی ، هره منطقه ، خفه او بې دمه کړه ، او کور په کور ، منطقه په منطقه يې د مړيني تعزيتونه ورکول کېدل او اخستل کېدل ، هر چا د سعودي عربستان ټولواک فهد بن عبدالعزيز او ولي العهد عبدالله بن عبدالعزيز او نورو لوړ پوړو ته د عثيمين رَحِمَهُ اللهُ د مړيني تعزيتونه پيغامونه د فاکس له لارې وليږدول ، ځينو خلکو د عثيمين رَحِمَهُ اللهُ د دغې راز پلټنه پيل کړه ، چې دغه د ميني او محبت منزلت او لوړ مکانت عثيمين رَحِمَهُ اللهُ له کوم ځای څخه تر لاسه کړی دی ، د مړينې په سبا يې ګرد ورځنيز ، او اوونيز ، او مياشتنيزو خپرونو کې د شعر او نثر په ژبه مرثيې وغږېدلې .

-: د (١۴٢١هـ) د شوال د مياشتې په شپاړسم د پنجشنبې په ورځ مازديګر لمونځ نه وروسته پرې په مسجد حرام کې د جنازې لمونځ وشو ، د جنازې د لمونځ ګډونوالو شمېر په زرهاو باندې اوختی و .

مقبرې ته هم تللي خلک دومره ډېر وو چې شمير يې له امکان نه بهر و ، بيا وروباندې د سعودي عربستان په داخل او خارج کې د غائبانه جنازو لړې پيل شوې ، او په مکه مکرمه کې خاورو ته وسپارل شو .

-: د خلکو په زړونو کې د محبت او د ميني دروازې بيرته کول د الله پاک ځانګړې پيرزوينه ده ، او له شک پرته ورسره ټولو خلکو مينه محبت کو ، او الله پاک دې د هغه

سره د خلکو مينه د دې حديث مصداق وګرځوي چې نبي ﷺ فرمايي : کله چې الله پاک د يو انسان سره د مينې او محبت اراده وکړي ، جبريل ـ عليه السلام ـ ته اواز وکړي چې الله پاک د پلانکي انسان سره مينه او محبت کوي ته هم ورسره مينه محبت وکړه ، ان چې جبريل عليه السلام ورسره هم مينه وکړي ، بيا جبريل عليه السلام په اسمان کې اواز وکړي چې الله پاک د پلانکي انسان سره مينه او محبت کوي ، تاسو هم ورسره مينه محبت وکړئ ، ان چې د ځمکې ګردو اوسيدونکو يې ته محبوب کړي .

ـ : شيخ رحمه الله پينځه نارينه زامن : عبدالله ، عبدالرحمن ، ابراهيم ، عبدالعزيز ، عبدالرحيم ، ځان نه وروسته پريښودلي دي ، الله پاک دې په دغه پينځو واړو کې خير او برکت واچوي .

الله پاک دې شيخ رحمه الله باندې خپل ډېر زيات کرم او رحم وکړي ، الله دې هغه ته د جنت الفردوس لوړ مقام ورکړي ، هغه دې الله پاک پخپلو جنتونو ونازوي ، الله پاک دې هغه ته ګردې تيروتنې ، لغزشات ، بخشش کړي ، الله دې هغه ته د اسلامي خدماتو غوره او نېکه بدله ورکړي .

امين

وصلیٰ الله وسلم علیٰ خير خلقه محمد وعلیٰ اله واصحابه اجمعين .

لقمان حکيم حکمت

لومړی : د بدعت تعريف

بدعت د عربۍ ژبې لفظ او کلمه ده ، تر ټولو لومړی بايد د عربۍ ژبې له نګاه نه د بدعت لغوي او اصطلاحي تعريف زده کړو ، تر څو د بدعت شرعي حيثيت او ډولونه په سمه توګه وپيژنو .

د بدعت لغوي تعريف :

بَدَعَ : معنی : له کومې نمونې پرته يې ايجاد کړ .

اِبْتَدَعَ : معنی : پخپل زيار يې د نوي شي ايجاد وکړ .

بِدَعٌ او بَدِيْعٌ : هغه شی چې له نورو څخه لومړيتوب لري ، په دی هکله الله پاک فرمايي : [قُلْ مَا كُنْتُ بِدْعًا مِنَ الرُّسُلِ] (١)

ژباړه : ورته ووايه چې زه خو څه په اسماني استازو کې نوی استازی نه يم .

معنی دا شوه چې له ما څخه ډېر پيغمبران او اسماني استازي مخکې تېر شوي دي چې زه يې وروستنی يم . (٢)

او بدعت په دين کې له بشپړېدو وروسته اضافه کارۍ ته ويل کيږي .

أَبْدَعَ ، اِبْتَدَعَ ، تَبَدَّعَ : معنی : نوی کار يې پيدا او ايجاد کړ چې وړاندې يې هيڅ نمونه نه لرله ، په دې هکله الله پاک فرمايي : [وَرَهْبَانِيَّةً ابْتَدَعُوهَا] (٣)

ژباړه : او دوی [بني اسرائيلو] له خپل ځانه پيري ملنګي شروع کړېوه .

---

(١) سورت أحقاف : (٩) .

(٢) لسان العرب د ابن منظور ليکنه : (٨ / ٦) .چاپ : دارصادر بيروت .

(٣) سورت حديد : (٢٧) .

بَدّعَ : معنی : کار يې بدعت ته منسوب کړ .

اسْتَبْدَعَ : د بدعاتو له جملې څخه يې شمار کړ .

بَدِيْعٌ : معنی : د تعجب او حيرانتيا وړ کار .

او بَدِيْعٌ د الله پاک نوم هم دی په دې معنی چې اسمانونه او ځمکې يې له هيڅ کومې نمونې پرته جوړ او پيدا کړي دي .

د بدعت له دغې ګردو کلماتو څخه جوته شوه چې د [بَدَعَ] ماده په دين کې د خواهشاتو څخه راپيدا نوي کارونو ته ويل کيږي .

هېره دې نه وي چې [اِبْتِدَاع] د الله پاک له پلوه له عدم څخه وجود ته د شيانو راستو ته ويل کيږي ، په دې معنی چې د مخلوقاتو او ګردو شيانو پيدا کول يوائې الله پاک کوي ، خو د مخلوق له لورې [اِبْتِدَاع] د الله پاک او د هغې د راستولي رسول په ضد د شيانو او عبادتونو رواجولو ته ويل کيږي ، او دا د مذمت وړ دومره بد کار دی چې پوره پرې تمامه ده . (١)

امام ابو شامه وايي : د بدعت او مبتدع نومونه يک او يوائې په مذماتو کې رائې ، خو ولې په لغوي بڼه دواړه کلمې د مدح او مذمت دواړو معناګانو ته شمول لرلی شي . (٢)

---

(١) جامع الأصول : (١ / ٢٨٠ – ٢٨١) .دامام ابن الأثير ليکنه .

(٢) الباعث على انكار البدع والحوادث : (٢٤) . مكتبة دارالبيان دمشق .

د بدعت اصطلاحي تعريف

که څه هم علماوو د بدعت په بېلابېلو اسلوبونو تعريفات کړي دي خو له کره کتنې او ژورې څېړنې وروسته ترې يوه معنى او يو مفهوم اخستل کيږي .

□ امام جرجاني رَحِمَهُ الله وايي :

بدعت په دين کې د هغې نوي رامنځ ته شوي کار نوم دى چې له صحابه کرامو رِضْوَانُ اللهِ عَلَيْهِمْ أَجْمَعِيْنَ او تابعينو نه يې په صحت دروستوالى هېڅ اثر نه وي نقل شوى ، او نه هم د کوم شرعي دليل مقتضا او غوښتنه وي . (١)

□ ابن عابدين رَحِمَهُ الله د بدعت په تعريف کې وايي :

بدعت ضد د شک او شبهې يا استحسان په بنسټ علمي يا عملي داسې نوى کار رواجول چې ورته د قوي دين او نېغې لارې او په ديني احترام قايل وي . (٢)

□ شاطبي رَحِمَهُ الله د بدعت تعريف داسې کوي :

دين او اسلام ته په ورته والي کې د داسې لارې پيدا کول چې غاړه کېښودلو باندې پرې د الله پاک په عبادت کې مبالغه کول وي . (٣)

په دې درېواړو تعريفونو کې واضح ترين او د مقصودونو په خورا بهترينه طريقه واضحه کونکى تعريف د شاطبي رَحِمَهُ الله تعريف دى ، يو خو دا چې تعريف دومره

(١) كتاب التعريفات : (٦٣) د جرجاني ليکنه ، تحقيق : ابراهيم أبياري ، چاپ : دارالكتاب العربي ، ١٤٠٥ هـ ١٩٨٥م .

(٢) حاشية رد المختار : (١ / ٥٦٠ – ٥٦١) . د محمد أمين بن عابدين ليکنه ، چاپ : دارالفكر .

(٣) الاعتصام : (٢٨) . چاپ : دارالباز للنشر والتوزيع مكة المكرمة .

واضحه او څرګنده دی چې له يوې خوا خو اسان فهمه دی ، او له بلې خوا پرې تهول احترازات له منځه بهر وځي .

□ عز بن عبدالسلام رَحِمَهُ اللهُ وايي :

د داسې کار کول چې د نبي ﷺ څخه يې ثبوت هيڅ صحت نه لري .(١)

---

(١) قواعد الأحكام : (٢ / ١٧٢) . د أبو محمد عبدالعزيز بن عبدالسلام السلمي ليکنه ، چاپ : دارالکتب العلمية بيروت .

دوهم : د بدعت ډولونه

د بدعت د لغوي او اصطلاحي تعريفونو وروسته مونږ ته جوته شوه چې بدعت په مختلفو اعتبارونو بېلابېل او جلاجلا ډولونه لري .

د من حيث الوضع په اعتبار بدعت دوه ډوله دی :

✍ : لومړی ډول :

○ حقيقي بدعت : حقيقي بدعت دېته ويل کيږي چې په اسلامي دائره کې ديني اصولو (قران ، حديث ، اجماع) ته هېڅ استناد ونه لري .

○ يا په بل اعتبار : حقيقي بدعت هغې ته ويل کيږي چې قراني ايت يا نبوي حديث يا اجماع وربانديې هېڅ دلالت نه کوي ، خو بدعتي انسان د دين پورې د شخصي غرضونو په بنسټ تړلی وي .

ځيني حقيقي بدعتونه د الله پاک څخه سرغړونې شمېرل کيږي او ځينې نور يې کفر هم بلل کېدای شي ، او دا هله چې بدعت عقيدوي چارو سره اړيکي ولري ، لکه : جبريت ، قدريت ، اعتزال ، په قراکريم د مخلوقيت عقيده لرل ، د الله پاک صفتونه نفي کول ، د کبيرې مرتکب کافر بلل ، يا د صوفيانو عقيدوي بدعتونه چې اوليا په ژوند کې هم او له مرګ څخه وروسته په نړۍ کې د ځينو تغييراتو او بدلون راوستلو توان لري او داسې نور ...

○ اضافي بدعت دوه اړخونه لري

روا اړخ : مبتدع انسان د دې مشروع اړخ له مخې نور داسې څه په دين کې ننباسي چې بيخي د شرعي کيفيت څخه يې بهر وباسي ، په خلکو کې هم نن سباد د بدعت دا ډول ډېر شتون لري ، د نمونې په توګه لکه : روژه ، طهارت ، لمونځ يا نور هغه عبادتونه

چې اسلام يې مشروعيت تنصيص كړى وي ، روژه كه څه هم د اسلام ركن دى خو مبتدع انسان يې د دې له مخې په داسې كيفيت ونيسي چې د مشروعيت له دائرې څخه يې د نفسي خواهشاتو له مخې وباسي ، لكه ووايي : زه به روژه په ولاړه نيسم او بيخي به نه كينم ، يا زه به د لمونځ په لومړي ركعت كې درې ، يا څلور يا له دې څخه هم زياتې سجدې كوم تر څو الله ته ډېر ګران شم ، ددې پر ځاى چې په سجده الله ته تقرب حاصل كړي نور هم لعنتي كيږي ، ځكه چې د مشروع عبادت ديني كيفيت يې بيخي ردوبدل كړ [1] .

✍ : **دوهم ډول :**

د كفر او عدم كفر له مخې هم بدعت په دوه ډوله دى ، معنا دا چې كله مبتدع كله په خپل بدعت كافر بلل كيږي او كله نه بلل كيږي ؟

حافظ حكمي وايي : په دين كې بدعتونه جوړول دوه ډوله لري :

- هغه بدعت چې انسان پرې كافر بلل كيږي .
- هغه بدعت چې د انسان د كفر سبب نه جوړيږي .

○ **بدعت مكفره** دېته ويل كيږي چې انسان د داسې ديني اړخ نه انكار وكړي چې په ثبوت يې غوڅه اجماع شوې وي ، په شريعت كې په تواتر ثابت وي ، لكه د دين د مفروضاتو (روژه ، لمونځ ، د حرامو تحليل ، د حلالو تحريمول ، د الله پاک ، يا رسول ﷺ اړوند داسې عقيده ساتل چې هغوى ترې پاک وي .

(۱) البدعة ، ضوابطها وأثرها السيئ في الأمة : (١٦ – ١٨) ، د دكتور علي بن محمد بن ناصر الفقيهي ليكنه ، لومړى چاپ (١٤٢٣ هـ ٢٠٠٢ م) دار المنهاج قاهرة .

○غېر مکفره بدعت دېته ويل کيږي چې له کولو څخه يې د قران تکذيبول ، له پيغمرانو څخه انکار منځ ته نه راځي ، لکه د مروان بن الحکم هغه بدعتونه چې صحابه کرامو پرې نيوکې وکړې خو چا هم په کافر ونه نوموو ، او نه يې هم له بيعت څخه ووتل ، لکه د لمونځونو تاخيرول ، د اخترونو په لمونځ خطبه مخکې کول او داسې نور ...

په بدعت او مبتدعينو د اهل السنت و الجماعت نيوکې

○ عبدالله بن عباس رضي الله عنهما وايي : په خلکو هېڅ کله هم کا ل نه نوی کيږي مگر بدعتونه پکې راژوندي کوي او سنت پکې مړه کوي ، او داسې وخت به راشي چې بدعت به ژوندی پاتي شي او سنتونه بل ټول مړه شي(١) .

○ عبد الله بن مسعود رضي الله عنه وايي : مبتدعين مه جوړېږئ ، بلکې پيروکار جوړ شئ ، ستاسو لپاره سنت بسنه کوي (٢).

○ او وايي : د سنت په اداء کولو کې ميانه روي کول په بدعاتو کې د ځان ستومانه کولو نه ډېر بهتر دی (٣).

○ معاذ بن جبل رضي الله عنه وايي :ستاسو تر شا داسې رنګارنګ فتنې را رواني دي چې مالي پانګوني به پکې ډېرې شي ، د قرانکريم مخ کتنه به مومن او منافق دواړه په يو ځېر کوي ، د تير په ځېر به نارينه او زنانه ، مشر او کشر ، ازاد او غلام ټول يو شان وي ، شايد داسې څوک هم وي چې وايي :

---

(١) البدع والنهي عنها : (٣٨) .د محمد بن وضاح ليکنه ، چاپ : دار الرائد العربي بيروت دوهم چاپ (١٤٠٢ هـ) .

(٢) سنن الدارمي : (١ / ٦٩) د عبدالله بن عبدالرحمن الدارمي ليکنه ، دار احياء التراث السنة النبوية .

(٣) مستدرک الحاکم : (١ / ١٠٣) د محمد بن عبدالله الحاکم ليکنه ، المکتب الاسلامي څلورم چاپ (١٤٠٣ هـ) .

خلک زما خبرې ولې نه مني سره له دې چې قرانکریم مې هم لوستلی دی ، تر هغه مې دوې پلوې نه کوې چې تر څو ورته د بدعت ایجاد ونه کړم ، د د غې سړي له ګردو بدعتونو څخه ځان وژغورئ ، د هغوی نوې پیدا کړي کارونه ټوله سراسر بې لارې ده ، د عالم د دیني کړلیچونو څخه ځان را بند کړئ ځکه چې په ژبه یې شیطان ډېرې ناکاره خبرې کوې ، او کله ناکله منافق د حق حقانیت خبرې هم کوي (۱).

○ سفیان ثوري رَحِمَهُ الله وایي : ابلیس ته له عامو سرغړونو څخه بدعت ډېر محبوب دی ، ځکه چې د ګناه نه توبه ویستل کیږي او له بدعت نه څوک توبې نه وباسي (۲).

○ له امام احمد بن حنبل رَحِمَهُ الله څخه وپوښتل شول چې I تا ته هغه سړی ډېر ګران دی چې لمونځونه کوي او روژې نیسي او په اعتکافونو بوخت وي ، او که هغه څوک درته ګران دی چې د بدعتیانو په مذمت بوخت وي ؟

هغه ځواب ورکړ چې : لمونځونه او روژې او اعتکاف خو د سړي خپل ځاني عمل شو خو ولې په بدعتیانو کې د مذمت بیانونه د عامو مسلمانانو

---

(۱) سنن ابي داود : (٥ / ١٧) د عون المعبود سره ، چاپ دار الفکر للطباعة والنشر ، دریم چاپ (١٣٩٩هـ) .

(۲) البدع الحولية : (٣٤) د عبدالله بن عبدالعزيز التويجري ليکنه ، چاپ دارالفضيلة رياض (١٤٢١هـ ٢٠٠٠مـ) .

په خيـر او ګټه دي ، دا ډېر له بهتر او له خير نه ډک دی(۱) .

○ شيخ الاسلام ابن تيمية رحمه الله وايي : د ټولو مسلمانانو په اتفاق امت له بدعت څخه وېرول لوي فرض او ستر واجب دي (۲).

○ اووايي : دنبوي حديثونو او د علماوو اجماع په رڼاکې ګرد مبتدعين د شهواني رنځونو باندې اخته ګناهګارانو نه بدترين دی ، هغه داسې چې نبي صلى الله عليه وآله وسلم د خوارجو سره د وسلوال نظامي بريد تېزي ورکړې ده ، خو د ظالمانو ټولواکانو په ضد غبرګون يې منعه کړېده ، او د شراب خوور اړوند يې هم ويلي (لَا تَلْعَنْهُ فَانَّهُ يُحِبُّ اللهَ وَرَسُولَهُ) لعنت پرې وايه ، دا د الله او د هغه رسول سره مينه لري (۳).

○ اوزاعي رحمه الله له حسان څخه نقلوي : کوم قوم چې په دين کې بدعت رواج کړي ، الله ترې په مقابل کې سنت پورته کړي چې تر قيامته به بېرته ورنه کړل شي (۴).

○ ابو قلاب رضي الله عنه وايي : څوک چې په دين کې بدعتونه رواجوي په توره يې مرګ واجب دی (۵).

---

(۱) مجموع الفتاوى لابن تيمية : (۲۸ / ۲۳۱) چاپځـال : ۱۳۹۸ هـ، جمع : عبدالرحمن محمد بن قاسم .

(۲) مجموع الفتاوى لابن تيمية : (۲۸ / ۲۳۱) .

(۳) مجموع الفتاوى لابن تيمية : (۲۸ / ۲۳۱) .

(٤) السنن المبتدعات : (۱۳) .

(٥) السنن والمبتدعات : (۱۳) .

○ عبدالله بن عمر ﷻ وايي : كه څومره هم خلک ورته ښه ووايي خو په دين كې بدعت گمراهي ده (١).

○ ابن الماجشون رحمه الله وايي : ما د امام مالک رحمه الله نه واورېدل : څوک چې په اسلام كې بدعتونه راپيدا كړي او بيا ورته په ښه نظر هم گوري ، دا يې عقيده ده چې محمد ﷺ په دين كې خيانت كړى دى ، او حالانكه الله پاک وايي ﴿ اليَوْمَ اَكْمَلْتُ لَكُمْ دِيْنَكُمْ وَ اَتْمَمْتُ عَلَيكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيْتُ لَكُمُ الاِسْلَامَ دِيْناً ﴾ د پيغمبر په دور كې چې څه شى دين نه و ، وس هم دين نه دى (٢).

○ امام شافعي رحمه الله وايي : په ښه نيت چې څوک په دين كې شيان ننباسي له ځان نه يې شارع جوړ كړ (٣).

---

(١) تلخيص أحكام الجنائز : (٨٣) . صلاة التراويح (٩٣) .

(٢) السنن والمبتدعات : (١٥) .

(٣) السنن والمبتدعات : (١٥) .

نبي ﷺ ټول امت ته د اړتيا وړشيان بيان کړي دي

الحمد لله نحمده ونستعينه ونستغفره ونتوب اليه ونعوذ بالله من شرور انفسنا ومن سيئات اعمالنا ، من يهده الله فلا مضل له ومن يضلل فلا هادي له ، واشهد ان لا اله الا الله وحده لا شريک له واشهد ان محمدا عبده ورسوله ، ارسله الله تعالى بالهدى ودين الحق فبلغ الرسالة وادى الامانة ونصح الامة وجاهد في الله حق جهاده حتى اتاه اليقين ، وترک امته على محجة بيضاء ليلها کنهارها لا يزيغ عنها الا هالک ، بين فيها ماتحتاجه الامة في جميع شئونها حتى قال ابوذر ـ رضي الله عنه ـ ما ترک النبي ﷺ طائرا يقلب جناحيه في السماء الا ذکر لنا منه علما .

وقال رجل من المشرکين لسلمان الفارسي رضي الله عنه علمکم نبيکم حتى الخراءة قال نعم ، لقد نهانا ان نستقبل القبلة بغائط او بول او ان نستنجي باليمين او ان نستنجي برجيع او عظم(١).

د قرانکريم د اياتونو په مبارکو کرښو کې تاسو وينئ چې الله پاک ورپکې ټول اصول او فروع په روښانه انداز ذکر کړي دي ،ان چې د توحيد ټول ډولونه ، ان چې د ناستې پاستې اداب ، د اجازت غوښتلو اصول په دومره تفصيلي توګه ذکرکړي دي چې ورپکې د سوال او پوښتني ځاى نه پيدا کيږي .

(١) صحيح مسلم : (٢٦٢) .

الله پاک په قرانکریم کې د دین ټول اصول او فروع بیان کړي دي :

الله پاک فرمايي : ﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا قِيلَ لَكُمْ تَفَسَّحُوا فِي الْمَجَالِسِ فَافْسَحُوا يَفْسَحِ اللَّهُ لَكُمْ ﴾ (١)

ژباړه : ای هغه کسانو ! چې ایمان مو راوړی دی ، چې کله هم درته وویل شي چې پخپلو مجلسونو کې پراخوالی راولئ ، نو پراخوالي راولئ ، الله پاک به مو د پراخوالي په نعمت وناز وي .

او الله پاک فرمايي : ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَدْخُلُوا بُيُوتًا غَيْرَ بُيُوتِكُمْ حَتَّىٰ تَسْتَأْنِسُوا وَتُسَلِّمُوا عَلَىٰ أَهْلِهَا ذَٰلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ * فَإِن لَّمْ تَجِدُوا فِيهَا أَحَدًا فَلَا تَدْخُلُوهَا حَتَّىٰ يُؤْذَنَ لَكُمْ وَإِن قِيلَ لَكُمُ ارْجِعُوا فَارْجِعُوا هُوَ أَزْكَىٰ لَكُمْ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ عَلِيمٌ ﴾ (٢)

ژباړه : ای هغه کسانو ! چې ایمان مو راوړی دی ، له خپلو کورنو پرته د هیڅ چا کور ته تر هغه مه د اخلیږئ تر څو ورته د خپلو ځانونو پیژندګلو ونه کړئ ، او په وسیدونکو باندې مبارکه تحیه (سلام) واچوئ ، دغه کار ستاسو لپاره ډېر غوره او پسند دی ، شاید تاسو دا حکم په یاد ولري * او که وریکې هیڅ څوک ونه مومئ نو تر هغه پورې له ننوتو څخه ډډه وکړئ تر څو درته اجازت وکړی شي ، او که درته وویل شول چې له ننوتو څخه بیرته ستانه شئ ، نو بیرته ستانه شئ ځکه دغه ستنېدل ستاسو لپاره له بدنامۍ څخه یواځنې لار ده ، او الله پاک ستاسو په عملونو باندې پوهه دی

(١) سورت مجادلة : (١١) .

(٢) سورت نور : (٢٧ – ٢٨) .

ان چې الله پاک د لباس اچونې اداب هم په ښه توګه روښانه کړي دي ، الله تعالیٰ فرمايي ﴿ وَالْقَوَاعِدُ مِنَ النِّسَاءِ اللَّاتِي لَا يَرْجُونَ نِكَاحًا فَلَيْسَ عَلَيْهِنَّ جُنَاحٌ أَن يَضَعْنَ ثِيَابَهُنَّ غَيْرَ مُتَبَرِّجَاتٍ بِزِينَةٍ ﴾(١)

ژباړه : هغه بوډۍ ناځوانه زنانه چې د واده کولو امید نه ساتي هېڅ ګناه پرې نشته که د ډول ډال ښودو پرته خپل پړونی کیږدي .

همدا راز الله پاک فرمايي : ﴿ يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُل لِّأَزْوَاجِكَ وَبَنَاتِكَ وَنِسَاءِ الْمُؤْمِنِينَ يُدْنِينَ عَلَيْهِنَّ مِن جَلَابِيبِهِنَّ ذَٰلِكَ أَدْنَىٰ أَن يُعْرَفْنَ فَلَا يُؤْذَيْنَ ۗ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَّحِيمًا ﴾(٢)

ژباړه : ای نبي ﷺ خپلو بې بیانو او لورګانو او د ټولو مؤمنانو زنانوو ته ووایه چې پخپلو ځانونو غټې لوپټې (پړوني) اویزان کړئ ، دغه کار دېته زيات نږدې دی چې دغه زنانه ونه پېژندل شي ، نو دوی به بیا هېڅ څوک نه شي تنګولای ، او الله پاک ښښونکی او رحم والا دی .

د تېر په څېر بل ځای الله پاک فرمايي : ﴿وَلَا يَضْرِبْنَ بِأَرْجُلِهِنَّ لِيُعْلَمَ مَا يُخْفِينَ مِن زِينَتِهِنَّ وَتُوبُوا إِلَى اللَّهِ جَمِيعًا أَيُّهَ الْمُؤْمِنُونَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴾(٣)

ژباړه : او دغه زنانه دې خپلې ښپې په ځمکه باندې په زوره نه نږدي ، په دې خاطر چې خپل پټ ښائست خلکو ته وښايي .

---

(١) سورت نور : (٦٠) .

(٢) سورت أحزاب : (٥٩) .

(٣) سورت نور : (٣١) .

همداراز الله پاک فرمايي : ﴿وَلَيْسَ الْبِرُّ بِأَن تَأْتُوا الْبُيُوتَ مِن ظُهُورِهَا وَلَٰكِنَّ الْبِرَّ مَنِ اتَّقَىٰ وَأْتُوا الْبُيُوتَ مِنْ أَبْوَابِهَا ﴾(١)

ژباړه : نېکي دا نه ده چې تاسو کورنو ته له شا څخه راشئ ،بلکې نېکي د هغې چا ده چې له الله پاک څخه ويرېږي اوکورنو ته هم له دروازو له اړخه ننوځي.

او داسې نور قراني اياتونه چې دا په ګوته کوي چې اسلامي دين کامل او هر څه ته شامل دی ، له دغې شموليت له کبله هېڅ راز زيادت ته اړتيا نه لري ، لکه څنګه چې نقصان ته اړتيا او احتياج نه لري ، په دغې منظور الله پاک د قران کريم په صفت کې فرمايي : ﴿ وَنَزَّلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ تِبْيَانًا لِّكُلِّ شَيْءٍ ﴾(٢)

ژباړه : او مونږ تا ته داسې کتاب نازل کړی دی چې د هر شي لپاره بيان او څرګندونکی دی .

د دنيا پر مخ داسې هېڅ شی شتون نه لري چې ورته خلک اړين وي مګر د دغې شي يادونه الله پاک په قرانکريم کې نصاً ، يا اشارةً ، او يا هم منطوقاً کړې ده .

---

(١) سورت بقرة : (١٩٠) .

(٢) سورت نحل : (٨٩)

د ﴿مَافَرّطْنَا فِي الْكِتَابِ مِن شَيْءٍ﴾ كې د ناروا تفسيرونو نمونې

* محترمو ورنو ! څه داسې خلک شته چې هغوی د الله پاک دا قول داسې تعبيروي چې ﴿وَمَا مِن دَابَّةٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا طَائِرٍ يَطِيرُ بِجَنَاحَيْهِ إِلَّا أُمَمٌ أَمْثَالُكُم مَّا فَرَّطْنَا فِي الْكِتَابِ مِن شَيْءٍ ثُمَّ إِلَىٰ رَبِّهِمْ يُحْشَرُونَ﴾(۱)

ژباړه : د ځمکې پر مخ هيڅ قسم زنده سر نشته او نه مرغې شته چې پخپلو وزرونو الوتل کوي مګر دا چې ستاسو په څېر امتونه او ډلې دي ، مونږ په لوح محفوظ کې هيڅ راز نيمګړتياوې نه دي پرېښې ، او بيا به دغه ټول امتونه الله پاک ته راجمع کړی شي .

دغه ځينې خلک د الله پاک د دغې قول په هکله داسې انګيروي چې ﴿مَافَرّطْنَا فِي الْكِتَابِ مِن شَيْءٍ﴾ نه مراد قرانکريم دی ، خو ولې سمه او دروسته خبره دا ده چې له دېنه مراد لوح محفوظ دی ، او هغه داسې چې الله پاک د قرانکريم اړوند له نفي څخه هم زياته مبالغه کړې ده ، الله پاک فرمايي : ﴿وَنَزَّلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ تِبْيَانًا لِّكُلِّ شَيْءٍ﴾

د الله پاک دغه قول د قرانکريم په هکله له دې قول څخه چې ﴿مَافَرّطْنَا فِي الْكِتَابِ مِن شَيْءٍ﴾ نه ډېر واضح او له بيان څخه ډک دی .

---

(۱) سورت أنعام : (۳۸) .

ايا په قرانکريم د روزمره لمونځونو وختونه شتون لري ؟

شايد داسې خلک به هم وي چې دا ګمان به چې که قرانکريم همدغسې له بيان څخه ډک وي نو مونږ به د قرانکريم له کومو اياتونو څخه د روزمره پنځه وخته لمونځونو مواقيت ـ وختونه ـ تر لاسه کړو ؟
او ايا همدغه سمه کېداى شي چې دغه عدد مونږ په ربنتيا هم لاس ته راوړ ؟ سره له دې چې الله پاک فرمايي : ﴿ وَنَزَّلْنَا عَلَيكَ الْكِتَابَ ﴾
جواب : مونږ الله پاک پخپل کتاب کې په دې مکلف کړي يو چې د رسول الله ﷺ پيروي وکړو ، الله پاک په دغه هکله فرمايي : ﴿ مَنْ يُّطِعِ الرَّسُولَ فَقَدْ اَطَاعَ اللّٰهَ ﴾ (۱)
ژباړه : څوک چې د رسول الله ﷺ پيروي وکړي نو يقيناً چې هغه د الله پاک پيروي وکړه .
او الله فرمايي :﴿ وَمَا اَتَاكُمُ الرَّسُوُ فَخُذُوْهُ وَمَا نَهَاكُمْ عَنْهُ فَانْتَهُوا ﴾ (۲)
ژباړه : چې رسول الله ﷺ درته هرڅه درکوي هغه واخلئ ـ عملي کړئ ـ او چې له څه شي مو منعه کوي له هغې نه ځان را وژغورئ .
نو هر هغه څه چې ورباندې حديث ښکاره دلالت کوي ، قرانکريم هم ورباندې دلالت کوي ، او هغه دا چې حديث ـ سنت ـ پخپله د وحي يوه نوعه

---

(۱) سورت نساء : (۸۰) .
(۲) سورت حشر : (۷) .

ده ، چې الله پاک رسول کريم ﷺ ته ښودلې او ورباندې يې نازله کړېده ، په همدغه اړه الله پاک فرمايي : ﴿ وَأَنزَلَ اللَّهُ عَلَيْكَ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ ﴾ (١)
ژباړه : او الله پاک په تاباندې کتاب او سنت دواړه نازل کړيدي .
نو له دې اياتونو څخه جوته شوه چې څه شي هم په نبوي حديثونو کې ثابت شي داسې دي لکه ثبوت يې چې په قرانکريم کې راغلى وي .

---

(١) سورت نساء : (١١٣) .

له نبي ﷺ څخه د بانډه چيانو په پوښتنو د صحابه كرامو خوشحالېدل

* محترمو ورنو ! ايا دا خبره ستاسو ذهن مني چې نبي ﷺ له دنيا څخه كوچ كړى دى او دين ورڅخه نيمګړى پاتې دى ؟

نا هېڅكله نا ، بلكې نبي ﷺ ټول دين مبارك په خپل قول ، او عمل او اقرار كې او يا هم د سوال جواب له لارې خلكو ته په ګوته كړى دى ، ان چې الله پاک به ځينې داسې موقعه د نبي ﷺ ملګرو ته رابرابروله چې د ديني اړوند چارو كې به يې د مزيد توضيح او بيان لپاره يو بانډه چې د نبي ﷺ په وړاندې عرض شو ، او ورڅخه به يې خپلې د اړتيا وړ پوښتنې وكړي ، چې د نبي ﷺ د نژدې ملګرو به هم دغه پوښتنې په ذهني محيط كې نه وې .

حتى چې صحابه كرامو به په دې د خوشحالي اظهار هم كوو ، چې نبي ﷺ څخه د صحابوو په حضور كې يو اعرابي د ديني امورو په رابطه پوښتنې وكړي .

د تېر په څېر الله پاک فرمايي : ﴿ اَلْيَوْمَ اَكْمَلْتُ لَكُمْ دِيْنَكُمْ وَ اَتْمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِيْ وَ رَضِيْتُ لَكُمُ الاِسْلَامَ دِيْناً ﴾ (١)

ژباړه : ستاسو لپاره مې نن ورځ دين بشپړ او مكمل كړ ، او ستاسو لپاره په

---

(١) سورت مائده : (٣) .

اسلام باندې د دين په توګه راضي يم .

له همدې ايت څخه راته جوته کيږي چې نبي ﷺ هيڅ داسې شی نه دی پريښی چې خلک ورته په زياته اړتيا کې وي او هغه يې بيان نه وي کړی ، که دغه شی په عباداتو کې وي او که د معاملاتو پورې اړه لري ، او که دغه شی د ژوند ژواک په نورو مهمو برخو پورې تړاو لري ، مګر دا چې په کافي اندازيې د هغې بيان کړی دی .

بدعت جوړونه په دين کې د لعن طعن عقيده ده

مسلمانانه وروره ! چې کله هم ستا عقل دغه تېره خبره ومنله ، په دې هم پوهه شه چې هر هغه څوک چې په اسلامي شريعت کې نوي پيوندونه پيدا کوي ، ولو که دغه کار هغه په ښه او نيک قصد سره کوي ، خو دغه پيوندونه او بدعات له يوې خوا په اسلامي دين کې طعن هم بلل کيږي ، او له بلې خوا دغه پيوندونه لګول د الله پاک په دې ﴿الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِيْنَكُمْ وَ أَتْمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَ رَضِيْتُ لَكُمُ الاِسْلَامَ دِيْناً ﴾ (١) قول کې تکذيبول هم دي.

ځکه دغه مبتدع انسان چې د الله پاک په دين کې يې بدعت پيدا کړی دی په دې عقيده دی چې الله پاک راستولی دين پوره او بشپړ نه دی ، دا داسې معنی ورکوي چې دغه شريعت ناقص دی او دغه وړپورې ټوټه د دغې نيمګړتياو بشپړتيا ده ، د دغې خاليګاه تکميل دی ، په دې معنی چې دغه بدعت همدا وس دغې مبتدع انسان کشف کړ ، په دې خاطر چې ورباندې خپل ځان الله پاک ته نږدې کړي .

د ډېر زيات تعجب خبره ده چې انسان په اسلامي دين کې د بدعت پيدا کولو ځای ګوري ، په ځانګړي توګه هغه بدعت چې د الله پاک د ذات پورې تړاو لري ، يا د الله پاک د صفتونو سره رابطه ولري ، او چې د دغې

---

(١) سورت مائده : (٣) .

بدعت ترڅنګ لا بيا د دې دعوه هم کوي چې دا دالله پاک حق تعظيم کوي او له ثبوت سره سره يې تنزيه هم کوي ، ترڅنګ يې د الله پاک د دې قول منونکی دی چې ﴿فَلاَ تَجْعَلُواْ لِله اَنْدَاداً وَ اَنْتُمْ تَعلَمُوْنَ﴾ (١)
ژباړه : تاسو د الله پاک لپاره هېڅ راز شريکان مه ګرځوئ او حالانکه تاسو ته ښه معلومات شته دی .

نو له دغسي بدعت څخه به ته خامخا تعجب کوې چې نه يې سلف صالحينو ملاتړ کړی وي او نه د دين امامانو پرې قول کړی وي ، او چې لا بيا دغه بدعت د الله پاک د ذات پورې تړاو لري ، او دغه مبتدع په دې هم ټينګ ولاړ وي چې زه د الله پاک حق تعظيم کوم ، او د دې قول چې ﴿فَلاَ تَجْعَلُواْ لِله اَنْدَاداً وَ اَنْتُمْ تَعلَمُوْنَ﴾ په صحيح توګه منونکی يم ، او د دغې مبتدع انسان په زعم او ګمان که څوک يې مخالفت وکړي ، يا خو به يې په ممثل نوموي ، او يا به هم ورته د مشبه نوم ورکوي ، او يا به يې په داسې نورو القابو نوموي چې په اسلامي دائره د شخص په عدالت کې تور بلل کيږي .

د تېر په څېر له دغي مبتدعينو څخه دا هم د تعجب څخه ډکه خبره ده چې د الله پاک په راستولي دين کي به داسې بدعت پيدا کوي چې د نبي ﷺ د شخصيت پورې مربوط وي ، او بيا د دغې بدعت سره سره په دې هم ټينګ ولاړ وي چې زه د نبي ﷺ کلک پيروي او د هغه سره مينه او محبت کوم ، په حق کې يې د مناسب تعظيم قايل يم .

---

(١) سورت بقره : (٢٢) .

خو ولې که څوک د دغې مبتدع انسان مخالفت وکړي په دې يې تورن کوي چې دغه مخالف انسان د نبي ﷺ د شخصيت سره تر ټولو ستر ګوستاخ ، مبغض او کينه ګر دی .

او په نور داسې ورته بدو القابو يې نوموي چې نور عوام ترېنه په اسانه زړه توري کيږي ، په ځانګړي توګه هغه خلک چې ورسره هېڅکله هم د دغې بدعت په منلو د توافق او موافقې لاره نه خپلوي .

د تعجب بله خبره دا ده چې همدغه مبتدعين د دې کلک دعويدار دي چې مونږ د الله پاک او د هغه د رسول ﷺ تعظيم او قدر کونکي يو .

او په دې کې خو هيڅ شک نشته چې کله دغه مبتدعين په اسلامي شريعت کې بدعت پيدا کړي ، نو دوی د الله پاک او د هغه د رسول ﷺ بې احترامي او بې عزتي وکړه .

او الله پاک فرمايي : ﴿ يَاَيُّها الّذِيْنَ امَنُواْ لاَ تُقَدّمُواْ بَيْنَ يَدَيِ اللهِ وَ رَسُولِه وَ اتّقُواْ اللهَ اِنّ اللهَ سَمِيْعٌ عَلِيْمٌ ﴾ (١)

ژباړه : ای هغه کسانو چې ايمان مو راوړی دی ، د الله پاک او د هغه د رسول ﷺ په وړاندې مخکښوالی مه کوئ ، او له الله څخه ويريږئ په يقين سره چې الله پاک اورېدونکی او پوهه دی .

محترمو ورنو ! زه له تاسو څخه يوه پوښتنه کوم خو ځواب بايد ستاسو له عواطفو څخه نه بلکې ستاسو له ضمائرو څخه وي ، او ځواب ستاسو د تقليد له غوښتلو څخه نه بلکې ځواب ستاسو د اسلامي دين له غوښتنو

(١) سورت الحجرات : (١) .

څخه وي ، او هغه پوښتنه دا ده چې :
تاسو د هغه شخص اړوند څه فکر لرئ چې هغه د الله پاک په رالیږلي دين کې بدعت جوړوی ، خوا که دغه بدعت د الله پاک د ذات پورې اړه لري ، او که د نبي ﷺ د شخصيت پورې اړه لري ، او د دغې تر څنګ د دې هم کلک دعویدار وي چې مونږ د الله پاک او د هغه د رسول کريم ﷺ حق تعظيم او احترام کونکي يو ، ايا دغه خلک (مبتدعين) د الله پاک او د هغه د رسول کريم ﷺ په بشپړه توګه پيرويان بلل کيدای شي ؟
او که نه هغه خلک د الله پاک او د هغه د رسول کريم ﷺ کلک پيروان دي چې د الله پاک د رالیږلي شريعت څخه د ميږي قدرې اندازه سرغړونه هم نه کوي ؟
او ورسره د دې کلک شعار ورکوي چې څه هم په اسلامي شريعت کې وي په هغې زمونږ پياوړی ايمان دی ، او په څه چې راته له مغيباتو له جملې څخه خبر راکوي په هغې مو د تصديق مضبوطه عقيده ده ، او هغه اوامر او نواهي چې مونږ مکلفينو ته متوجه دي ورته لاس په سينه او ورته کلک ژمن يو .
او د بدعاتو اړوند خپله فکره داسې څرګندوي چې هر هغه څه چې په اسلامي شريعت کې رښتنی ثبوت ونه لري ، مونږ يې مهمل بولوو ، او وربانديې هيڅکله هم عمل نه کوو، او د الله پاک او د هغه د رسول په وړاندې د مزاحمت او شوخې څخه خپل ځانونه رانغاړو ، او کوم شيان چې د اسلامي شريعت په دائره کې شتون نه لري ، هيڅکله يې د منلو قايل نه

يو .

د دې دواړو ډلو ترمنځ څوک د الله پاک او د هغه د رسول كريم ﷺ په مينه او محبت ډېر حقدار دی ؟

او څوک يې مينې ته ژمن دی ؟

او بيا د دغې دواړو ډلو ترمنځ څوک د الله پاک او د هغه د رسول كريم ﷺ حق تعظيم كونكی دی ؟!

كه د حقيقت په سترګه وګورو ځواب هم داكيدای شي چې په دغې دواړو ډلو كې د الله پاک او د هغه د رسول د محبت جوګه هغه طبقه ده چې د الله پاک او د هغه د رسول په دين كلک باوري وي ، د شريعت كوم اوامر چې ورته متوجه وي عملاً يې په دنياوي ژوند ژواک كې تطبيقوي ، او له نواهيو څخه د خپل نفس ټولې غوښتنې رانغاړي ، او په لوړ اواز داسې وايي چې :

مونږ پخپلو ځانونو او ضميرونو كې ډېر زيات قليل القدر يو له دې څخه چې د الله پاک او د هغه د رسول كريم - صلى الله عليه وسلم - په راوړې دين او شريعت كې د خپل نفسي خواهشاتو په سمون لړل تيل وكړو ، او يا هم وريكې بل داسې بدعت ورننباسو چې د دين له اجزاؤ څخه نوي ، دروسته خبره ده چې څوک هم خپل قدر وپېژني نو د خپل خالق قدر او قيمت هم پيژني .

همدغه خلک د الله پاک او د هغه د رسول كريم ﷺ صحيح تابعدار او پوره قدر كونكي دي ، او د زړه له كومي د الله پاک او د هغه د رسول كريم ﷺ

په حق کې د رښتيا مينې اظهار کوي .

په (كُلُّ بِدْعَةٍ) کې کليت عام تام او شامل کليت دی

خو له بل اړخه هغه خلک چې پخپلې عقيده ، قول او عمل کې داسې بدعتونه رواجوي چې د اسلامي دائرې څخه نه شميرل کيږي ، او د نبي - صلى الله عليه وسلم - په دې قول هم ښه خبر وي چې (وَشَرُّ الْأُمُورِ مُحْدَثَاتُهَا ، وَكُلُّ مُحْدَثَةٍ بِدْعَةٌ وَكُلُّ بِدْعَةٍ ضَلَالَةٌ ، وَكُلُّ ضَلَالَةٍ فِي النَّارِ) (١) .

ژباړه : په دين کې مو ځانونه له نوي شيانو څخه وساتئ ، ځکه هر نوی شی په دين کې بدعت وي ، او هر بدعت ګمراهي ده ، او هره ګمراهي په اور کې وي .

او دغه مبتدع په دې هم ډير ښه پوهيږي چې (وَكُلُّ بِدْعَةٍ) کې کليت عام او شامل دی ، چې د عموم ټولو ادواتو ورپکې ځای نيولی دی .

نبي ﷺ تر ټولو عربانو فصيح او بليغ انسان و ، په (وَكُلُّ بِدْعَةٍ) باندې نبي ﷺ نطق کړی دی ، او هغه ښېرته د دې کلمې په معنی او مدلول هم ډير زيات ښه پوهيده ، او کله چې هم يو سړی د چا خيرخواه وي نو په داسې کلماتو ورته نه غږيږي چې هيڅ مقصد او مفهوم ونه لري .

له دغې تحقيق څخه دا جوته شوه چې نبي ﷺ په (وَكُلُّ بِدْعَةٍ) باندې تلفظ کړی دی ، هغه د دې کلمې په مفهوم او معنی ډير ښه پوهيده ، او

---

(١) سنن النسائي : (١٥٧٨) .

ورڅخه دا کلمه د ډيرې زياتې خيرخواهي او د کامل نصيحت په توګه دامت لپاره صادره شويده .

هغه درې امور چې د کلمې په خپلې معنی دلالت کوي

خو چې کله هم په يوه خبره کې لاندېني دري امور سره راغونډ شي ، بيا له دغې کلمې څخه مقصوده معنی مراد وي ، او دغه دري شيان په لاندې توګه دي :

۱ – د نصيحت او ارادي کمال .

۲ – د بيان او فصاحت کمال .

۳ – د علم او معرفت کمال .

ايا له دغې کليت څخه وروسته هم لا دا سمه کيدای شي چې بدعت په درې يا پنځه ډوله دی ؟؟

ايا په دين کې بدعت حسنه شته دی ؟

نا هېڅکله دا سمه نشي بلل کيدای ، اوکوم علماء چې د حسنه بدعت قايل دي نو هغه به له دوو حالتونو څخه خالي نوي :

۱ – دغه کار بدعت نه وي خو ورباندې يې د بدعت ګمان کړی وي.

۲ – دغه کار په حقيقت کې بدعت وي او په بدعت کې دا بدترينه نوعه ده ، خو دومره ده چې مبتدع انسان يې په بدوالي نه پوهيږي .

که څوک هم د بدعت حسنه قايل وي له همدې څخه پرته يې بل جواب نشي کيدای .

نبوي پرېکنده او غوڅانده توره

د تېرې څېړنې پايله هم دا شوه چې د هېڅ بدعتي انسان لپاره دا د مناسب وړه خبره نه ده چې خپل بدعت ته حسنه بدعت ووايي حالانکه چې زمونږ په لاس کې د نبي ﷺ شخه راپاتې او تل پاتې وژونکې توره ده چې (وَكُلُّ بِدْعَةٍ ضَلَالَةٌ) او دا هغه پیاوړې توره ده چې د نبوت او رسالت په شرکتونو کې جوړه شوې ده ، هسې په ګډو وډو او نا معلومو شرکتونو کې يې نه ده تیاره شوې ، او رنګ يې هم هغه اصيل رنګ دی چې نبي ﷺ ورته پخپله ورکړی دی .

او دا هېڅ کله هم نشي کېدای چې د يو باتور او اتل په لاس کې دې دغه دردونکې او څېرونکې توره (وَكُلُّ بِدْعَةٍ ضَلَالَةٌ) وي او په مقابل کې يې بدعتي انسان خپل ځان او سر د حسنه بدعت تش د ډال په نوم د ځان ساتنه کوي .

د عمر ﷺ د قول (نِعمَتِ الْبِدْعَةُ هَذِهِ) نه ځواب

زه په دې ډېر ښه پوهېږم چې ستاسو په نفسونو کې به دا خبره ګرځي را ګرځي چې ايا عمر بن الخطاب ﷺ چې کله ابي بن کعب او تميم الداري ﷺ په دې مکلف کړل چې د رمضان مبارکې مياشتې تراويح د عوامو لپاره د جماعت په صورت اداء کړي ،خو چې بيا يې دوی ټول په اجتماعي توګه د تراويح په لمونځ وليدل نو عمر بن الخطاب ﷺ وويل : (نِعمَتِ الْبِدْعَةُ هَذِهِ) ايا د عمر بن الخطاب ﷺ دغه کار هم بدعت شمېرل کيږي؟

جواب : د دې خبرې جواب له دوو اړخونو څخه کېدای شي :

١ – د هيڅ چا لپاره د دې جواز نشته چې د نبي ﷺ د قول او خبرې په مقابل کې د ابوبکر ﷺ قو ل چې د نبي ﷺ څخه وروسته لومړی غوره صحابي دی ، يا د عمر بن الخطاب ﷺ چې دوهم غوره صحابي دی ، يا عثمان بن عفان ﷺ چې دريم غوره صحابي دی ، يا علي بن ابي طالب ﷺ چې څلورم غوره صحابي دی ، د دوی قول واخلي ، ځکه چې الله پاک فرمايي : (فَلْيَحْذَرِ الَّذِينَ يُخَالِفُونَ عَنْ أَمْرِهِ أَن تُصِيبَهُمْ فِتْنَةٌ أَوْ يُصِيبَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ) (١)

ژباړه : هغه کسان چې د نبي ﷺ د امر مخالفت کوي ، له دې څخه دې

---

(١) سورت نور : (٦٣) .

وړار شي چې ورته فتنه او يا دردناک عذاب ورسيږي .
امام احمد بن حنبل رَحِمَهُ اللهُ وايي : ايا تاسو پوهيږئ چې فتنه څه شي دی ؟ له فتنې څخه شرک مراد دی ، نو معنی دا شوه چې : که يو سړی د نبي ﷺ له ويناو څخه په څنګ هم شي نو په زړه کې به يې کوږوالي راشي ، او هلاک به شي .
عبدالله بن عباس رضي الله عنهما وايي : ډېره نزدې ده چې د رباندې له اسمان څخه د کاڼو باران و ورېږي چې زه درته وايم نبي ﷺ فرمايي ، او تاسو وايئ چې ابوبکر او عمر رضي الله عنهما داسې وايي .
٢ – مونږ په دې خبره کلک باوري يو چې امير المؤمنين عمر بن الخطاب رضي الله عنه له ټولو خلکو څخه د الله پاک او د هغه د رسول کريم ﷺ د خبرې اړوند زيات تعظيم کونکی او منونکی انسان و .
هغه په دې هم زيات مشهور و چې د الله پاک د راليږلو حدود په وړاندې به يې له زيات اهتمام څخه کار اخست ان چې په ﴿ **وقّاف** ﴾ باندې ونومول شو .
هغه مهال چې عمر بن الخطاب رضي الله عنه د مهرونو په رابطه يې خپله رايه څرګنده کړه ، سمدستي يوې ښځې په دې ايت جواب کړ چې ﴿**وَاتَيْتُمْ احْدَاهُنّ قِنطَاراً** ﴾(١) .
نو هغه سمدستي له خپلې رايې څخه راستون او په شا شو .
اګر چې د دې واقعې په صحت او عدم صحت کې د علماوو کلام هم شته .

---

(١) سورت نساء : (٢٠) .

خو بهر حال عمر رضي الله عنه - د الله پاک د حدودو په هکله زيات (وقّاف) انسان و په دې معنى چې هغه د الله پاک په حدودو او په ممنوعه علاقو باندې د تعدى او زياتي کولو هېڅ کومه اراده نه لرله .

دا هم د عمر بن الخطاب رضي الله عنه سره هېڅ مناسب نه دي چې د پيغمبر ﷺ د قول خلاف وکړي او يا هم بدعت ته بدعت حسنه ووايي ، سره له دې چې همدغې بدعت ته نبي ﷺ بدعت او ګمراهي ويلې ده ، نو ورځخه دا جوته شوه چې هغه بدعت چې ورته عمر رضي الله عنه بدعت حسنه - ويلاى دى ، له هغې بدعاتو له جملې ځخه نه دى چې ورته نبي ﷺ ګمراهي او بې لاري ويلې ده .

د عمربن الخطاب رضي الله عنه مراد خو له بدعت ځخه دا و چې له متفرقه لمونځ کولو ځخه يې خلک د لمونځ په اجتماعي توګه اداء کولو ته راوستل ، ورنه د رمضان د مياشتې تراويح خو د نبي ﷺ په امامتۍ کې د عائشې ﵂ په روايت ثابت دي ، په صحيحينو کې راځي چې نبي ﷺ د رمضان د مياشتې د تراويحو امامتي درې شپې وکړه خو په ځلورمه شپه راونه وت او وويل : (لَكِنِّي خَشِيتُ أَنْ تُفْرَضَ عَلَيْكُمْ ، فَتَعْجِزُوا عَنْهَا) (۱)

ژباړه : زه په دې وېرېدم چې داسې نه قيام الليل درباندې فرض نه شي ، چې تاسو به يې بيا له قيام ځخه ناتوانه او عاجز ياست .

د قيام الليل په جماعت سره اداء کو ل د نبي ﷺ ثابت سنت دي ، او عمر

(۱) صحيح البخاري : (۹۲٤) . صحيح مسلم : (۷٦۱) .

ﷺ ورته په دې اعتبار بدعت ويلي دي چې کله هم نبي ﷺ قيام الليل پرېښود نو چا به قيام الليل يک تنها کول ، چا سره به دوه نفره وو ، چا سره به زيات وو ، نو امير المؤمنين ﷺ ورپکې خپله دغه رايه څرګنده کړه چې بايد ټول خلک د يو امام په قوماندو او امامت کې دغه قيام الليل تر سره کړي .

جوته شوه چې دا اعتباري او اضافي بدعت دی ، مطلق او انشايي بدعت نه دی چې عمر بن الخطاب ﷺ له خپل خواهش سره سم د خلکو منځ ته راوست ، او يا هم د نبي ﷺ په وخت او عهد کې يې شتون نه لرو .

بلکې قيام الليل سنت دي ، نبي ﷺ يې د فرضيت له وېرې پرېښی و ، او عمر ﷺ بېرته دغه سنت راژوندي کړل .

دا مسئله هېڅکله بدعتيانو ته د دې موقع نه ورکوي چې د خپلو بدعتونو د ثبوت لپاره يې د خلکو مخې ته د دليل په توګه کېږدي .

ايا اجماع او بدعت حسنه سر يو ځاى كېداى شي ؟

* شايد څوک به دا هم وايې چې : وسمهال د سترګوله نظره داسې شيان راځي چې نه خو د نبي ﷺ په دورحيات كې و او له بل اړخه د خلكو ترمنځ هم پرمختللي ګامونه او په زړونو كې ورسره برسېره پر دغې مينه او محبت هم لري ، لكه ديني روزنتونونه ، مدارس ، ليكوالي او نور داسې شيان چې ورسره په يو ځېر دي چې هم ورته ټول مسلمانان حسنه بدعت وايي او هم ورباندې عمل كوي او هم يې له غورييزو چارو څخه بولي ، له دغې څخه پوښتنه دا پيدا كيږي چې دا له كوم پلوه سمه بلل كېداى شي چې د يو شي په حسن دې مسلمانان له يو اړخه اجماع كوي او له بلي خوا همدغې شي ته نبي ﷺ بدعت ويلي وي ؟ او د ضلالت او ګمراهي په نوم يې نومولي وي ؟
جواب : ديته هېڅ كله بد نه شي ويل كيداى ، دغه او دغې ته ورته نور شيان په وسائلو نومول كيږي ، او وسائل د وخت او مكان په تغيير سره راز راز بدلونونه خوري ، او دا هم اصولي مسلّمه قاعده ده چې وسائل د مقاصدو په ځېر احكام لري ، معنى دا چې د مشروع شيانو وسائل حلال او روا دي ، بالعكس د ناروا شيانو وسائلو ته د نفس حرمت او ناروا ګوته نيول سمه ده. د ټېر په ځير كه دخير كار د حرام كار لپاره ذريعه اويا هم پل جوړيداى شي ، نو د شريعت له نګاه نه دغه د خير كار هم حرام او لويه سرغړونه ده.
الله پاک فرمايي : ﴿ وَلَا تَسُبُّوا الَّذِينَ يَدْعُونَ مِن دُونِ اللّـهِ فَيَسُبُّوا اللّـهَ عَدْوًا

بِغَيْرِ عِلْمٍ) (١) .
ژباړه : او هغه چاته سپکې سپورې مه وايئ چې د الله پاک نه ماسوا د بل چا عبادت کوي ، ګنې دغه خلک به الله پاک ته هم په ناحقه باندې سپورې ستغې ووايي .
نو د مشرکانو باطل معبودان په سپکه يادول تېرى او تجاوز نه بلکې حق او سم کار دى ، خو الله پاک ته سپورې ستغې ويل ناسم ، تجاوز ، او ناحقه کار دي ، نو په دې منظور چې د مشرکينو باطل او غير حق معبودان په سپکه لهجه يادول محمود کار دى ، خو ولې له دغې محمود کار نه بل ناروا او حرام لازميږي چې هغه الله پاک ته کنځاوې او بدې ردې ويل دي ، پايله هم دا شوه چې همدغه ناروا او حرام په ناروا او حرامو يادول هم ممنوع او حرام وبلل شول .
دا دليل مې په دې خاطر ذکر کړ ، چې وسائل د مقاصدو په څېر احکام لري ، اګر چې روزنتونونه او ليکوالي د نبي ﷺ په دورحيات کې نه و ،خو دومره ده چې دغه دواړه شيان وسائل دي او لږ وړاندې مو وويل چې وسايل د مقاصدو په څېر د حليت او حرمت احکام لري .
د مخکې وينا په اساس که څوک د حرامو علمونو د زده کړې لپاره درسګاه يا ښونځى او پوهنځى تاسيس کړي ، نو د دغې ابادۍ ترسره کول حرام دي ، ناروا دي ، خو که څوک درسګاه د شرعي علومو د زده کړې او يا په دې خاطر جوړه کړي ، نو دغه کار يې حلال او انساني خليقه بلل کيږي .

---

(١) سورت أنعام : (١٠٨) .

د «مَنْ سَنّ فِي الْاسْلَامِ سُنّةً حَسَنَةً...» حدیث نه ځوابونه

* که څوک دا وایي چې د نبي ﷺ د دې قول سره به څه کوئ چې «مَنْ سَنّ فِي الْاسْلَامِ سُنّةً حَسَنَةً، فَلَهُ اَجْرُهَا، وَاَجْرُ مَنْ عَمِلَ بِهَا مِنْ غَيْرِ اَنْ يَنْقُصَ مِنْ أُجُورِهِمْ شَيْئاً» (١)

ژباړه: څوک چې په اسلام کې ښه سنت راپیدا کړي، د دې لپاره د سنت د راپیدا کولو اجر دی، څوک چې پرې عمل کوي دا ورسره په ثواب کې شریک دی.

<u>لومړی جواب</u>: چا چې دا خبره کړېده چې «مَنْ سَنّ فِي الْاسْلَامِ سُنّةً حَسَنَةً» هغه دا خبره هم کړېده چې «كُلُّ بِدْعَةٍ ضَلَالَةٌ» او دا هېڅکله هم نه شي کېدای چې له صادق المصدوق ﷺ نه دوه متضادې ویناګانې صادرې شي په داسې حالت کې چې یوه د بلې تکذیب کوي، او نه دا امکان لري چې د نبي ﷺ د احادیثو ترمنځ دې نقض او مناقضه وي، او نه دا کېدای شي چې د نقض او مناقضې سره دې دواړو حدیثونو څخه یوه معنی مراد واخستل شي.

---

(١) سنن النسائي: (٢٥٥٤).

د الله پاک او د هغه د رسول د کلام ترمنځ هیڅ تضاد نشته

او که څوک په دې اند وي چې د الله پاک او د هغه د رسول کريم ﷺ د کلام ترمنځ د تضاد او منافات نمونې شتون لري ، او دا قضيه هم له دغې ډول څخه ده ، نو دغه انسان دې تجديد نظر وکړي ، ځکه دغسې نظريات د انساني قصور او تقصير پايلې دي ، ورنه د الله پاک او د هغه رسول ﷺ د کلام ترمنځ هيڅ راز نقض او تناقض ، اختلاف او تيرې نشته .

له دغې مخکنۍ څیړنې څخه دا جوته شوه چې د (كُلُّ بِدْعَةٍ ضَلاَلَةٌ) حديث د (مَنْ سَنَّ فِي الْإِسْلَامِ سُنَّةً حَسَنَةً...) د حديث سره هيڅ راز تناقض ، اختلاف ، او تيرې هيرې نه لري ، ځکه چې نبي ﷺ فرمايي : (مَنْ سَنَّ فِي الْإِسْلَامِ سُنَّةً حَسَنَةً...) او بدعت بالكل اسلام نه دی ، بلكې بدعت د اسلام ضد دی ، او بيا فرمايي : (سُنَّةً حَسَنَةً) او بدعت بيخي حسن نه دی ، بلكې بدعت ګمراهي او بې لارې ده .

او په دې کې شک نشته چې سنت او بدعت سره پخپل منځ کې ستر توپير لري .

دوهم جواب : دا جواب هم تر يو حده پورې سم او دروست دی ، ځکه چې د (مَنْ سَنَّ فِي الْإِسْلَامِ سُنَّةً حَسَنَةً...) معنی او صحيح مفهوم به دا شي چې چا د وخت په تيريدو پاتې مړه شوي سنّت بيرته دوباره راژوندي کړل ، پايله هم دا شوه چې څنګه بدعت اضافي او نسبي کيدای شي ، د همدغې په څير

(سَنّ) هم نسبي او اضافي کېدای شي ، د هغه چا په حق کې چې مړه شوي سنّت یې بېرته را ژوندي کړي وي .

دریم جواب : دا جواب تفصیلي جواب دی چې د دې حدیث په اصل سبب دلالت هم کوي چې ځیني خلک د نبي ﷺ در ته حاضر شول او د تنګ دستۍ اثار او نښې نښانې پرې له ورایه تر سترګو کېدې ، د دوی لپاره نبي ﷺ د تبرع پېشکش او پېشنهاد وکړ ، همغه و چې یو انصاري سړي د سپینو زرو امیاني راوړه ، نږدې وه له لاس څخه یې پریوځي ، او د نبي ﷺ په وړاندې یې کېښوده ، د خوشحالۍ او خوښۍ اثرات او نورې نښې نښانې د نبي ﷺ په مخ کې وبرېښېدې ، او بیا یې وویل : (مَنْ سَنّ فِي الْاسْلَام سُنَّةً حَسَنَةً ، فَلَهُ اَجْرُهَا ، وَاَجْرُ مَنْ عَمِلَ بِهَا مِنْ غَيْرِ اَنْ يَنْقُصَ مِنْ اُجُورِهِمْ شَيْئاً)

نو د حدیث د ښکاره دلالت له مخې د (سنّ) معنی تنفیذ ده ، تشریع نه ده ، او د (كُلُّ بِدْعَةٍ ضَلَالَةٌ) د حدیث د مدلول له مخې تنفیذ هېڅکله په تشریع نه نومول کیږي .

د عمل د نېکوالي شپږ شرطونه

* محترمو ورنو ! تاسو بايد په دې خبره سم او ښه وپوهېږئ چې له شپږو شرطونو پرته عمل هېڅکله هم قابل قبول نشي جوړېداى :

لومړى :

سبب - : چې کله هم يو څوک د الله پاک عبادت د شرعي سبب پرته انجام کړي ، د اسلامي شريعت په قاموس کې ورته بدعت ويل کيږي ، د نمونې په توګه که څوک د رجب د مياشتې اوويشتمه شپه ټوله په عبادت رونه کړي ، په دې قصد چې نبي ﷺ په دغه شپه د معراج مبارک سفر ترسره کړى دى او اسمان ته ښتلى دى ، نو تهجد چې اسلامي شريعت ورته لوړ او ستر مقام ورکړى دى ، د داسې غير شرعي سبب له کبله چې اسلام يې نه پيژني په بدعت ونومول شو .

ځکه چې دغه عبادت په داسې سبب بناء شو چې هېڅ راز شرعي حيثيت نه لري ، او دغه وصف (چې عبادت بايد د شريعت له پلوه سبب سره سمون وخوري) ډېر زيات اړتيا وړ وصف دى ، او په دې باندې د ډېرو زياتو مبتدعينو بدعتونه څرګنديږي ، ولي هغوي خو يې خپله له شريعت څخه بولي خو په حقيقت کې د اسلامي چوکاټ څخه بهر او خارج وي .

دوهم :

جنس - : دا هم ډېر زيات ضروري ده چې بايد عبادت جنساً د شريعت سره

هيڅ تکراو ونه لري ، د بېلگې په توگه که څوک د الله پاک داسې عبادت وکړي چې په اسلامي شريعت کې يې فرضيت ثبوت ونه لري ، نو دغه عبادت مقبول نه بلکې مردود دی .
د بېلگې په توگه که څوک په اس باندې قرباني وکړي ، د دغې انسان دغه عبادت مقبول نه بلکې مردود دی ، په دې معنی چې دغې انسان په داسې جنس قرباني وکړه چې په اسلامي شريعت کې هيڅ جواز نه لري .
له دغې شننې څخه همدا جوته کيږي چې قرباني په ميښين ، غويين او بيزين مال کيږي او بس .

دريم :

اندازه - : که يو انسان د شريعت ټاکلې مقدار او معلومې کړې اندازې څخه اضافه والی په دې خاطر وکړي چې الله پاک ته پري له نورو انسانانو څخه زيات نزدې شي ، نو دغه عمل پخپل صاحب باندې رد او مردود دی .
د مثال په توگه : که څوک د ماسپښين څلور رکعتيز لمونځ الله پاک ته د زيات تقرب په منظور پنځه رکعتيز کړي په دې اجتهاد چې دغه لمونځ عبادت دی ، نو د تېر په څېر د اسلامي شريعت په قاموس کې ورته بدعت ويل کيږي ، او د علماوو په اتفاق يې لمونځ هم دروست نه دی .

څلورم :

کيفيت او څرنگوالی - : همدا راز که يو انسان اودس وکړي،او اودس پيل د ښپو په مينځلو وکړي ، بيا لاسونه ووينځي ، بيا مخ ووينځي ، د اسلامي شريعت د کيفيت سره د مخالفت له کبله مونږ وايو دغه اودس له پيل

څخه باطل دی.

پنځم:

زمانه او وخت - : همدغه شان که يو سړی د ذي الحجې د مياشتې په لومړيو ورځو کې ګران قيمتي څربه حيوان قرباني کړي ، نو د شريعت له نګاه نه دغه قرباني د قبوليت ځای نه نيسي ، ځکه چې په وخت او زمانه کې يې سره توافق او سمون ونه خوړ ، او ما لا دا هم اوريدلي دي چې ځيني خلک د لوي اختر د مبارکې ورځ قرباني د رمضان په مبارکه مياشت کې کوي ، نو دوخت سره د نه سمون په بناء دغه ګرد عملونه بدعت شمېرل کيږي ، هغه داسې چې د اضحيې - قربانۍ - عقيقې ، او هديې پرته بل داسې عبادت نشته چې انسان وربانديې الله پاک ته ډېر زيات نزدې کيږي .
د رمضان په مياشت کې په دې خاطر ذبحه کول چې دا ذبحه هم لکه د لوي اختر په څېر لوی اجر او ثواب لري ، په بدعت نومول کيږي ، خو دومره ده چې د غوښې لپاره وريکې ذبحه کول جواز لري .

شپږم:

مکان او ځای - : د بېلګې په توګه که څوک د مسجد پر ځای په بل پرامن ځای کې اعتکاف وکړي ، د اعتکاف دغه عبادت يې هېڅکله د قبوليت په رنګ نه رنګ کيږي ، ان که يوه ښځه په خپل کور کې هم اعتکاف وکړي سم او دروست نه بلل کيږي ، ځکه چې د شريعت په رڼا کې يې د مکان سره توپير او منافات وخوړ ، يا د مثال په توګه که يو سړي وغواړي چې طواف وکړي او په مطاف کې ګڼه ګوڼه وي ، د طواف کولو هېڅ چاره نه

وي ، او بهر ووځي او له ټول مسجد څخه طواف وکړي ، نو دا طواف يې هم صحيح او قابل قبول نه دی ، په دې معنی چې طواف له مسجد څخه نه بلکې له بيت الله څخه جواز لري ، ځکه خو الله پاک ابراهيم عليه السلام ته وايي : ﴿ وَطَهِّرْ بَيْتِيَ لِلطَّائِفِينَ ﴾ (١)

ژباړه : او د طواف کونکو لپاره زما کور پاک کړه .

(١) سورت الحج : (٢٦) .

د نيک عمل د شرطونو نچوړ

د تېرې څېړنې پايله په دې تماميږي چې هېڅکله عمل تر هغه نيک او صالحه کېدای نه شي چې تر څو ورپکې دوه شرطونه شتون ونه لري :

١ – اخلاص .

٢ – متابعت .

او متابعت هم هله په عمل کې موجوديږي چې تېر شپږ امور ورپکې ځای په ځای شي .

نېکبختي د سلفو صالحينو په متابعت کې نغښتل شوېده :

* هغه بدعتيان چې په دغې رنګارنګ بدعتونو اخته دي که په رښتيا هم د خېر اراده او نېکې هيلې لري ، زه ورته دا توصيه کوم چې د سلفو صالحينو له طريقې او منهج پرته په بل هېڅ دين ته منسوبو منهجونو کې خير او فائده نشته .

* محترمو! د نبي ﷺ - تېول سنت د ژامو په غاښونو کلک ونيسئ ، د سلفو صالحينو لارې او طريقې خپلې کړئ . بيا ځان ته وګورئ چې ايا دغه متابعت تاسو ته کوم ډول ستړياوې يا ستونزه ورسوله ؟؟!

بدعتيان او ثابت نبوي ارشادات

زه دلته يوې خبرې ته اشاره کول غواړم ، خو لومړی په الله پاک باندې د ټولو هغې څه نه پناه غواړم چې زه په لاعلمۍ سره خبره وکړم .
زه وايم : چې په بدعاتو منګولې لګونکي ټول خلک په هغې اعمالو کې چې د نبي ﷺ څخه يې شريعت او سنيّت څرګند ثبوت نه لري ، زيات تقصير او کوتاهي کونکي دي ، بيا چې کله د خپلو بدعاتو د انجامولو څخه وزګار شي نو خپل ټول بدعات په اسلامي دائره کې د ثابته سنتو سره مقارنه کوي ، او همدغه په زړونو باندې د بدعتونو ښکاره اثر او علامه ده .
يوائې دا هم نه بلکې د زړونو نه په دين باندې ډير زيات بد او ستونزمن اثر هم لري ، هغه داسې چې څوک هم د بدعاتو لړې پيل کړي نو د اسلام څخه يې د دغې رواج کړي بدعتونو په اندازه د اسلام زياته برخه له منځه يوړه .
او دا خبره ګردو سلفو صالحينو په خپلو اقوالو کې تاييد کړېده .
او چې کله انسان خپل ځان د شارع نه بلکې د تابع په صفت وپيژني ، نو د الله پاک په وړاندې به تل تر تله د خشوع او خضوع په مبارکه جامه ملبوس وي ، ان چې د نبي ﷺ په بشپړه توګه پيروکار جوړ شي .

هغه چاته له پېرزو ډک نصيحت چې بدعت ورته ښه ښکاري

زه ټولو مسلمانانو ته د دې توصيه کوم چې ټول هغه بدعتونه چې تاسو ورباندې د نېک عمل ګمان کوئ ، که دغه بدعتونه د الله د ذات اړوند وي او که د هغه د نومونو اوصفتونو اړوند وي ، که دغه بدعتونه د نبي ﷺ د تعظيم او لوړ منزلت پورې رابطه لري ، اوکه نه ، بايد دغه انسان له الله پاک څخه وډارېږي او له دغې بدعت څخه لاس په سر شي ، او د خپل منهج بنياد دې د بدعت پرځاى اتباع وګرځوي .

د شرک پر ځاى دې اخلاص ، د بدعت پرځاى دې سنت ، او د شيطان پر ځاى دې د الله پاک رضا دخپلو عملونو بنسټيز هدف وګرځوي .

بيا دې خپل دغه نوى حالت د مخکني طرز زندګۍ پرتله کړي چې د دې زړه ته څومره سلامتيا ، سکون ، او ارام حاصل شو .

په پاى کې له ا لله پاک څخه سوال او زاري کوم چې مونږ د سمې لارې ښونکي ، مصلحين ، او نيک پيشوايان جوړ کړي .

او زمونږ زړونه د ايمان په رڼا روښانه او مونږ باندې زمونږ حاصل کړى علم وبال ونه ګرځوي .

الله پاک دې مونږ ته د خپلو مؤمنو بندګانو سمه نيغه لاره راوښايي .

الله پاک دې مونږ د خپلو اولياو او متقيانو بندګانو له جملې څخه و ګرځوي .

وصلى الله وسلم على خيرخلقه محمد وعلى اله وصحبه اجمعين

لړ ليک

۱ - : د امام محمدبن صالح العثيمين رَحِمَهُ الله د ژوند سوانح	۴
۲ - : د محمد بن صالح العثيمين رَحِمَهُ الله نوم نسب او زوکړه	۵
۳ - : د محمد بن صالح العثيمين رَحِمَهُ الله علمي نشاطات	۵
۴ - : د محمد بن صالح العثيمين رَحِمَهُ الله علمي نشاطات او دندې	۷
۵ - : د شيخ رَحِمَهُ الله علمي جد جهد او نشاطاتو نچوړ	۹
۶ - : د محمد بن صالح العثيمين رَحِمَهُ الله صفتونه او مناقب	۱۱
۷ - : د شيخ محمد بن صالح العثيمين رَحِمَهُ الله ليکنې او اثار	۱۳
۸ - : د شيخ عثيمين رَحِمَهُ الله مړينه	۱۷
۹ - : لومړی : د بدعت تعريف	۱۹
۱۰ - : د بدعت لغوي تعريف	۱۹
۱۱ - : د بدعت اصطلاحي تعريف	۲۱
۱۲ - : دوهم : د بدعت ډولونه	۲۳
۱۳ - : حقيقي بدعت	۲۳
۱۴ - : اضافي بدعت دوه اړخونه لري	۲۳
۱۵ - : بدعت مکفره	۲۴
۱۶ - : غېر مکفره بدعت	۲۵
۱۷ - : په بدعت او مبتدعينو د اهل السنتو الجماعت نيوکې	۲۶
۱۸ - : نبي صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ټول امت ته د اړتيا وړشيان بيان کړي دي	۳۰
۱۹ - : د (مَافَرَّطْنَا فِي الْكِتَابِ مِن شَيْءٍ) کې د ناروا تفسيرونو نمونې	۳۴

٢٠ - : ايا په قرانکريم د روزمره لمونځونو وختونه شتون لري ؟ ٣٥
٢١ - : له نبي ﷺ څخه د باڼه چيانو په پوښتنو د صحابه کرامو خوشحالېدل ٣٧
٢٢ - : بدعت جوړونه په دين کې د لعن طعن عقيده ده ٣٩
٢٣ - : په (كُلُّ بِدْعَةٍ) کې کليت عام تام او شامل کليت دی ٤٥
٢٤ - : هغه درې امور چې د کلمې په خپلې معنی دلالت کوي ٤٧
٢٥ - : نبوي پرېکنده او غوڅانده توره ٤٨
٢٦ - : د عمر t د قول (نعمت البدعة هذه) نه ځواب ٤٩
٢٧ - : ايا اجماع او بدعت حسنه سر يو ځای کېدای شي ؟ ٥٣
٢٨ - : د (مَنْ سَنَّ فِي الْاِسْلَامِ سُنَّةً حَسَنَةً...) حديث نه ځوابونه ٥٥
٢٩ - : د الله پاک او د هغه د رسول د کلام ترمنځ هېڅ تضاد نشته ٥٦
٣٠ - : د عمل د نېکوالي شپږ شرطونه ٥٨
٣١ - : د نيک عمل د شرطونو نچوړ ٦٢
٣٢ - : بدعتيان او ثابت نبوي ارشادات ٦٣
٣٣ - : هغه چاته له پيرزو ډک نصيحت چې بدعت ورته ښه ښکاري ٦٤
٣٤ - : لړليک ٦٥